

Eesti kunstiakadeemia
Vabade kunstide teaduskond

Kadi Reintamm

Kaose lõputust korrastamisest ja ilmajäetusest

Magistritöö

Juhendaja: Minna Hint, MA

Tallinn 2020

Sisukord

Autorideklaratsioon.....	2
Sissejuhatus.....	3
1. Proloog.....	5
2. Käelised tegevused.....	6
3. Kaose korrastamine – plekitekik	6
4. Kortermaja sfäärid	8
5. Isolatsioon.....	9
6. Ebavõrdsus.....	10
7. Välistamise muster.....	12
8. Rahvuslikust kuuluvusest.....	14
9. Kuidas minust sai nähtamatu laps	15
10. Konflikt tööelus.....	18
11. Ilmajätuse oht läbi soorollide.....	20
11.1 Arhitektuur, kui mees (ema)	20
12. Konflikt ema rollis.....	21
13. Üksindusest turvatundeni.....	22
Kokkuvõtte.....	27
Summary.....	30
Juhendaja arvamus.....	29
Dokumentatsioon.....	33
Kasutatud kirjandus.....	31
CV.....	35

AUTORIDEKLARATSIOON

Kinnitan, et:

- 1) käesolev magistritöö on minu isikliku töö tulemus, seda ei ole kellegi teise poolt varem (kaitsmisele) esitatud;
- 2) kõik magistritöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd (teosed), olulised seisukohad ja mistahes muudest allikatest pärinevad andmed on magistritöös nõuetekohaselt viidatud;
- 3) luban Eesti Kunstiakadeemial avaldada oma magistritöö repositooriumis, kus see muutub üldusele kättesaadavaks interneti vahendusel.

Ülaltoodust lähtudes selgitan, et:

- käesoleva magistritöö koostamise ja selles sisalduvate ja/või kirjeldatud teoste loomisega seotud isiklikud autoriõigused kuuluvad minule kui magistritöö autorile ja magistritööga varalisi õigusi kasutatakse vastavalt Eesti Kunstiakadeemias kehtivale korrale;
- kuivõrd repositooriumis avaldatud magistritööga on võimalik tutvuda piiramatul isikute ringil, eeldan, et minu magistritööga tutvuja järgib seadusi, muid õigusaktide ja häid tavasid heas usus, ausalt ja teiste isikute õigusi austavalt ning hoolivalt. Keelatud on käesoleva magistritöö ja selles sisalduvate ja/või kirjeldatud teoste kopeerimine, plagieerimine ning mistahes muu autoriõigusi rikkuv kasutamine.

Kadi Reintamm 10.08.2020

Sissejuhatus

Minu magistrیتöö kirjaliku osa eesmärk on siduda oma magistriõpingute jooksul käsitletud isiklike teemasid, mis on seotud enese ja oma ümbruse tajumisega. Mind ümbritsevad ruum, objektid, inimesed, uskumused, kohustusetunne, konfliktid, tunded – moodustades minu isikliku kaose.

Emadus on toonud esile minus hulgaliselt emotsioone, mida ma olen ehk tundnud ka varem, kuid nüüd justkui võimsamalt. Emana tärkas minus vihane emalõvi, soov kaitsta oma lapsi kiusamise eest, kuid mu vaimu võttis üle aga hoopis emalik kurbus, mis on pühalikult omane Neitsi Maarjale, nähes pealt poja surma hukkamist. Positiivsus ja negatiivsus tõmbuvad ühte saades hoopis konfliktiks. Konfliktiga kaasneb segadus, segadus võimendab kaost, kaosega seondub hirm ja hirmuga seostub saamatus.

Minu matemaatiline represseeritud peapool tahab elule, tundelisele kui ka vaadeldavale kaosele, luua loogilise struktureeritud võrrandi. Arvestades, et see võrrand sisaldab tundmatut, mis on vastavalt kogemusele ajas muutuv, siis sellest tulenevat ei ole võrrandil ainuõiget lahendust. Täpselt nagu lapse kasvatamises ei ole kõigile sobivat ühtset lahendust.

Mind paelub otsingu ja eneseväljenduse keerukus, sest mu ajul puudub võime püsivuseks, hüppates kiirelt ühelt huvilt järgmisele, täpselt nagu mu esiklapsel puudub püsivus lihtsalt olemiseks. Tundes, et mu elu võtab üle üksindus, mõistmatus ja lootusetus jõudsin oma otsigutes ilmajätuseni.

Ilmajätust ei saa käsitleda vaid pelgalt materiaalse ilmajätuse tasemel, nagu teeb seda riik samastades seda põhiliselt harimatuse, töötuse ja vaesusega. Ilmajätusel on sügavamad ja keerulisemad juured. Ilmajätus ei pruugi olla samaväärne põlvkondade lõikes. Esitades sellest tulenevalt küsimuse „kas ilmajätus võib kanduda järglastele?“. Proovin avada ilmajätuse ideed läbi erinevate nähtuste. Miks ja kes tunnevad ennast ilmajätuna ja mis võib neid takistada sellest välja tulemisel.

Ma jutustan ebavõrdsusest enda ja lähedaste elus, nii hästi kui ma oskan, otsides peegelduse oskuseid läbi arvamus ja kogemuslugude, filosoofia, antropoloogia, kui ka julmuse ja moraali ideedest otsides lootust vaimsele tasakaalule.

Püüan jõuda ilmajäetu tunde põhjusteni, vaadeldes inimesi enda ümber, sukeldudes ajalukku, antropoloogiasse, filosoofiasse, rohketele statistikatesse, arvamus ja kogemuslugudesse, vaadeldes riigis ja ühiskonnas toimuvat. Jutustades nii enda kui teiste lugusid, nii hästi kui ma parasjagu oskan. See protsessi kaudu püüan end ka paremini mõista, otsides päästerõngast keeristormis, mille trajektoor on sama ettearvamatu kui tulevik maailmas, mille on üle võtnud uus epideemia koos hirmuga.

Praktiline osa minu lõputööst, mida saab näha TASE '20 näitusel, kannab pealkirja „Ma pean hakkama saama“ ja illustreerib kaootilist kogemust, mida tundsin isolatsioonis pere keskel rööprähklejana. See on edasiarendus kahest näitusest, kus olen tegelenud teemadega „Üksindus“ ja „Kaose korrastamine“. Ma pean seda vajalikuks, kuna kevadine kriis puudutas mõlemat. Piiratus maailmas on kaost keerulisem korrastada, kuna puuduvad võimalused distantseerumiseks. Distanseerumine aga on oluline, et näha suuremat pilti. Seda kaost, mida lastetud tõenäoliselt ei näe ega ei mõista, kuid lapsevanemad võivad sellega suhestuda. Pereelu hoitakse enamjaolt privaatsena, kui välja arvata sotsiaalmeedia kus domineerib väljaspoole suunatud nõ ilus ja õnnelik elu, milles peegelduvad ühiskonna õppetunnid, et me peame olema tugevad, iseseisvad, saama edukateks ja siis tuleb õnn. Aga kuna kõik eelnev on tõenäoliselt illusioon, pettekujutus mu enese ideedes, siis saan maalida pildi reaalsetest oludest, mis ei sümboliseeri ei rohkem ega vähemat kui minu oma jama.

1. Proloog

Vestlesin oma vanema lapse rühma kasvatajatega arenguestlusel oma aktiivse lapse olemusest, saavutustest ja muredest suures lärmakas ja probleemseks nimetatud rühmas, kus paari aasta jooksul korduvalt lahkusid kasvatajad. Vestlus kasvatajatega¹ oli rahumeelne ja auväärne mõlemate osapoolte suhtes, isegi puudutasime lapse probleeme ja ropendamist. Peale seda olin kutsutud direktoriga vestlema. Vestluses ta rõhutas korduvalt kui halb on mu laps, kuidas tema käitumine ja eneseregulatsioon rühmas jätab tugevalt soovida. Ta rõhutas kuidas peaksime vanematena rohkem oma lapsega vaeva nägema, kuid seejuures ei soovinud kuulda seda, mida kõike me lapse heaks oleme teinud, et püüda tema ülevoolavat energiat suunata. Ta ütles mulle vestluses korduvalt, et ma olen halb ema, kuni ma ühel hetkel puhkesin nutma. Sellest sai ta vaid indu ja jätkas mulle sisendamist, kuidas mina olen süüdi... ja teiselt poolt kinnitas, kuidas nemad ei saa mitte midagi omalt poolt teha ilma diagnoosita. Selles lasteaias käis mu laps 3,5 aastat, mille jooksul oli tal olnud 9 erinevat kasvatajat.

Rühma vaateleja põhjal on mu vanem laps ülitundlik, ta ei saa hakkama iseendaga suures kollektiivis. Seda kinnitasid ka erinevate kasvatajate kogemused, olukordades kui kohal on vähem lapsi. Spetsialistide vaatlused, kooskõlastatult minu enda lapse kirjeldusega, andis aluse arvata aktiivsus- ja tähelepanuhäiret. Väiksema rühma taotlemiseks kaasnes lõputu asutuste vahel pendeldamine, ilma ühegi lahenduseta, süvendades mu lootusetust leida lapsele parem lahendus uueks õppeaastaks.

Varasemalt on mu vanemad mind lohutanud sellega, et ma olin väiksena samasugune ja kinnitades, et sellest kasvab välja. Mida rohkem teavet ma sain aktiivsus- ja tähelepanuhäire kohta, nii lugedes kui ka külastades tugigruppe, seda selgemaks sai mulle, et ka mina ise kannatan selle all. See annab arusaadavad põhjendused mu elus, mis on olnud probleemiks alates minu õpiraskustest lõpetades unehäiretega. Kui lastel esineb hüperaktiivsus pigem käitumises ja liikuvuses siis täiskasvanute puhul on hüperaktiivsus inimese peas. Ma kirjeldaksin seda, mis toimub mu peas kui *internetibrauseri* akent, milles on avatud nii palju vahelehti et nad on muutunud väikesteks sisututeks lipikuteks. Ma olen

¹ Need kasvatajad olid juba pensionile jäänud, kuid tulid appi seoses abi puudusega, kui juba mintmed nooremad kasvatajad olid teinud otsuse lahkuda. Rühma vaatama tulnud uued kandidaadid, noored kasvatajad nähes olukorra keerukust ei soovinud ennast sellega siduda.

sinna jõudnud järgi kontrollides kõike, mis vähegi pähe võib tulla ühe artikli lugemisel ja selle kirjutamisel - õigekirjast sõnade tähenduseni, leides end ühelt statistikalt teisele hüppamas, sest mind valdab pidev kõhklus ja hirm teha vigu teadmatuses.

2. Käelised tegevused

Ma olen tegelenud pikema aja vältel enda mõtete ja uskumuste korrastamisega läbi käeliste tegevuste. Olgu selleks pereemale kohane käsitöö, riiete parandamine, tortide kaunistamine tähtpäevadeks või hoopis kunstnikule omased jäädvustamine ja mõtlemine läbi joonistamise, maalimise. Igal juhul teraapilises vormis toimivad aeganõudvad käelised tegevused mediteerimise või keskendumisvõime parandamiseks hästi. Erinevalt fotost ja videost, mida iseloomustab kiire tulemuse nägemine, kuid vajades enam hetkelist keskendumist ja varasemat läbi planeeritust. Käeliste tegevuste juures on viga su enda teha, tehnoloogia aga kipub olema ettearvamatu, erinevalt näiteks vesivärvidega maalimisest, kus ootamatus võib olla ka positiivne.

Käelistesse tegevustesse kaasasin ka oma lapse. Proovisime kasutada ajaliselt limiteeritud tegevuste ahelat – 30 minutit käelisi tegevusi vaheldus 30 minutiga soovitud preemia tegevusega. Ma otsisin vabadust läbi lapse kaasamise, kuna lapsel on veel säilinud abstraktne nägemus maailmast, teda ei ole veel liialt ühiskonna ja haridussüsteemi poolt mõjutatud oma otsustes. Mina ei suuda detailidest kaugemale vaadata, need on minus kinnistunud. Ühelt poolt domineeris valikutes lapselik isemeelsus, sealhulgas ka protest, teiselt poolt toetas maandav empaatiline ennast ohverdav ema.

3. Kaose korrastamine – plekitek

Kuidas võib keegi otsustada valesti arutlemise kasuks? See on lihtsalt vana ihalus läbitungimatuse järele.. leidub inimesi, keda paelub kivi püsivus. Nad tahavad olla tahked ja läbitungimatud, nad ei taha muutuda: sest kes teab mida, mida muutus võib kaasa tuua? Tundub nagu seisaks nende enda eksistents pidevalt paigal. Kuid nad tahavad eksisteerida korraga igal moel ja tervenisti ühes hetkes. Neil ei ole vähimatki soovi mõtteid omandada, nad soovivad, et mõtted oleksid kaasa sündinud.. nad tahavad omaks võtta eluviisi, milles

arutelu ja tõe otsing mängivad üksnes kõrvalosa, milles ei otsita midagi peale selle, mis on juba leitud, milles inimene ei saa kunagi kellekski muuks kui see, kes ta juba oli.²

Me õpime kõige selgemalt tundma oma piire, kui need on ületatud või lausa rüvetatud. Mina isiklikult olen kõige enam õppinud oma piiride kohta peale seda kui sain lapsed. Idee plekitekiks sündis omaenese rüvetust tundma õppides läbi Mary Douglase raamatu „Puhtus ja oht”. Ajal kui mu laps õppis ise sööma oli must kõik mis jäi lapsega samasse ruumi. Isu lõppemisel lennutati puruks nii tasse kui kausse. Sealt tärkas minus viha korralageduse vastu. Ma olin tüdinud lõputust küürimisest, aga mulle ei meeldinud ka see mustus. See mustus ületas mu piirid. Olin rumal lootes, et see muutub kui annan võimalusel toitmise ülesande edasi partnerile, kuid tema ei pidanud üldse vajalikuks lapse järgi koristamist³. Küll aga sain pahameele osaliseks, kui korduvalt meelde tuletasin, et ka tema võib lapse järel koristada. Ma olin tõesti väsinud lõputust koristamisest, nagu ka pesupesemisest. Mind ärritasid suurenevad pesukuhjad, mis vajasisid voltimist ja kappi ära panemist, et kaosest saaks lõpuks kord.

Teos „plekitek” valmis 2020 aasta alguses, olles osa minu installatsioonist *Vent Space* projektiruumis veebruaris toimunud näitusel „*Ephemerata*”. Minu jaoks oli huvitav kuidas liblikamustriga Pärnu Linavabriku kangast sai just see miski, mis tõukas ühiste väärtuste leidmiseni kolme täiesti erineva päritoluga ja taustaga naist, kes said kokku loosi tahtel. Efemeersust kirjeldab omadust olla lühiajaline, eksisteerida vaid momendiks.

Ühepäevikuline, ladina keeles nimetusega „Ephemeroptera”, koorub munast tuhandete endasugustega, et elada vaid ühe päeva. Nende laibad kogunevad tänavatele ja uste ette nagu praht. Küsisime endalt mida hakkame peale nende hunnikutega mis me oma ellu kuhjame?

Installatsioon⁴ kujutab endas pereema igapäevast elu, mille taustal käib alalõpmata pesumasin pestes pesu. Rutiinse heli juurde võib kuulda juhuslikku lapse nuttu, mis eemaldab ema rutiinist. Kui võtta pesumasina pesemist puhastuse rituaalina, siis peaks vesi lahustama ja lagundama mustuse riietelt ja seeläbi lakkab eksisteerimast mälestus rüvetusest. Samas paljud lapse riided seda puhastust siiski ei läbinud. Teiselt mängis rolli ka suurenenud keskkonnateadlikkus ja seeläbi ei raatsinud ma ka neid plekilisi riideid ära visata, kuna plekid

² Sartre 1948, tsiteeritud M. Douglas „Puhtus ja oht“ lk 277

³ Oma mehe puhul näen käitumismustrite seost purunenud peremudelil, isa puudumist, ema töökohustuste kompenseerimist üle hooldamisega kui ka vanavanemate klassikalise peremudeli mõju.

⁴ Vaata pilti lisas 3

ei kaota veel täielikult nende funktsiooni. “Plekitekk” sai loodud lapiteki ideel, lastele lemmikuteks saanud, kuid nüüdseks juba väikeseks jäänud plekilistest riietest. Tänu läbitud rituaalile – korrastatud sekkumise – võimaldas mustus saada puhtaks. Plekitekk küll kannab endas mälestust jälestusest, kuid tänu korrastusele on sellest võimalik distanseeruda. Seega oma lõppfaasis ilmutab mustus end loova vormituse sümbolina. Oma jõu ammutab ta just oma esimesest faasist. Oht, mille toob kaasa piiride ületamine, ongi vägi.⁵ Rituaal, mis suudab need headuse teenistusse rakendada, rakendab tõepoolest suuri vägesid. Plekilistest riietest on saanud uuesti midagi mis on kasutatav ja seeläbi on ületatud möödunud rüvetuse tunne.

4. Kortermaja sfäärid

See lugu on inspireeritud esimesest üürikorterist, kuhu me kolisime vahetult peale esimese lapse sünni. Me üürisime möbleerimata korteri, mille veel remontimise faasis tuli ilmale üks väike, aga kärsitu⁶ loomuga ime. Tänu vanemate juures elamisele oli mul võimalus üsna suur osa teeninutud tulust kõrvale panna. Seega see andis mulle turvatunde ja võimaluse sisustada oma kodu. Esialgu oli pinnapealselt elu ilus. Kuid kiirelt saabus minuni esmakordse vanema kriis, sest mind hakkasid suunama ühiskondlikud ootused emadusele. Pühendades end vaid lapse vajaduste mõistmisele, unustasin seeläbi enda vajadused. Võrdlesin end kõikide tublide emadega, keda nägin nii õues, kui ka sotsiaalmeedias beebigruppides ja nii tuli läbipõlemine kergelt. Selle mõistmine aga võttis väga kaua aega.

Mu töö on inspireeritud intiimsete sfäärade kooslusest, inimese arengust, mõtisklustes puudutades pelgalt enese sisemist rahu kui ka pereelu. Alates sünnist on inimene tihedas seoses objektidega, mis teda ümbritsevad. Olgugi et enamik inimesi seda ei taju, teevad inimesest selle, kes ta on, kõik need objektid, millega ta kokku puutub. Saksa filosoof ja kultuuriteoreetik Peter Sloterdijk käsitleb Sfäärade viimases raamatus vahtu. Vaht on harbras kooslus üksteisega külgnevatest mullidest ehk mikrosfääridest, mis üksteisega ei kommunikeeru.⁷ Korrusmaja võib vaadata kui sellist kooslust – seal on palju kortereid,

⁵ M. Douglas „Puhtus ja oht“ lk 276

⁶ Mu lapsel oli ilmaletulekuga väga kiire, otsustades sünnida enne kui jõudsime võtta tee haigla poole. Mu esimene sünnitus oli vastand kõigele sellele, mida ma loengust kuulnud olin sünnitamise kohta.

⁷ Peter Sloterdijk „Foams: Spheres Volume III: Plural Spherology“

korterites elanikud ja nende asjad – kõik need kokku annavad vahu – maja elanikud üksteist ei tunne ja suhtlus jääb pelgalt tervituse tasandile. Väljaspoole paistab vaid sotsiaalmeedias esitatud pinnapealne ja lavastatud elu. Kodu on privaatne sfäär, millesse sisenemiseks vajab külaline luba. Minu teos tegeleb ruumidega inimeste kodudes. Keskseks huviobjektiks on elutuba, sest seal veedetakse suurem osa oma kodusest ärkveloleku ajast. Need toad on kodu väljapoole suunatud nägu, sest neisse kutsutakse külalisi. Enamike elutubade keskpunktiks on enda ümber inimesi koondav laud, mistõttu on see ka kodusfääride jäädvustuste keskpunktiks

Ühelt poolt tegelesin läbi selle projekti enesele püstitatud ideaalide lõhestamisega, näidates ka kortereid, milles ei valitse ideaalne kord. Idealiseerimist võimendas nõrk suhe ümbritseva kogukonnaga. Linnastumise anonüümsus sobib väljaspoolt tulijatele, kes on põgenenud rusuvatest oludest otsides paremaid võimalusi. Teiselt poolt on aga anonüümsusel valus vari, mille kannatajateks jäävad need, kellel pole toetava kogukonna ja materiaalse turvalisuse puudumise tõttu võimalik väljuda diskrimineerimise ja ebavõrdsuse ahelast.

5. Isolatsioon

Me elame ajal kui jookstakse järgi õnnele, teadmata mis see on. Inimene on olevus, kes sõltub tähendusest ja elu tuleb täita ühe või teistsuguse sisuga. Ilma selle sisuta ei suuda ta eksiteerida, sest see sisutus on igav.

Igavuses on inimene jäänud täielikult iseenda hooleks, aga see on sama kui jääda eimiski hooleks, sest tal pole suhet millegi muuga. Pascal koondab küll kõik inimlikud askeldused mõisteks “meelelahutus” ja millest tulenevalt pole inimesele miskit nii talumatut kui täielik puhkus, ilma kirgedeta, ilma asjaajamisteta, ilma meelelahutusteta, ilma mingi rakendusega. Siis tunneb ta oma tühisust, oma hüljatust, oma ebatäiuslikkust, oma suutmatust ja oma tühjust. Kohe kerkivad tema põhjast esile igavus, süngus, masendus, kurbus, tusk, meeleheide.⁸

Kevadine eriolukord Eestis tõi rohkelt segadust, ärevust ja muret tuleviku turvalisuse osas. Isolatsioonis, olles eemaldatud varasemast meelelahutuse võimalustest väljaspool kodu, püüdsid inimesed lohutada oma virtuaalset tutvusringkonda läbi huumori. Nimetagem seda

⁸ Blaise Pascal, Tanker (1998) lk 79

vabaduse piiramise eituseks, kuna meil on veel kõik hästi. Esialgu möödusidki päevad põhiliselt huumori saatel, eesotsas naeruvääristades wc paberi kokkuostjaid, kuni avastati, et endalgi on varud otsakorral. Huumor ammendas end kiirelt, kuna huumor naeruvääristab vaid olukorda ning ei aidanud olukorraga leppida. Veel enam, et igapäevaselt jälgiti pingsalt tõusvaid uute nakatanute numbreid. Hirmu ja ärevuse saatel tuli strateegiat muuta.

Tajudes tahtevabaduse illusoorisust ja maailma absurdsust kuulutas William James elujaatavalt optimistlikku, teotahtelist saame- ise hakkama eluhoiakut ning andis mõista, et vastus enamikule meie probleemidest seisneb filosoofiliste murede hülgamises ja pühendumises tegudele. Filosoofia pole kunagi olnud adekvaatne vastus meeletehetele, sest filosoofia algab ja lõppeb oma piiride tunnistamisega⁹.

Huumori vaibumisel hakkasid inimesed jagama soovitusi, mida kõike selle vaba ajaga peale hakata. Kes pühendasid aega enda heaolule lugedes, treenides või kasutades hoopis aega koduse elu parandamiseks, istutades taimi või tehes remonti. Mõeldes üksinduse rusuvale olemisele said populaarseks kodustes tingimustes kontserdid, mida sai mugavalt jälgida läbi sotsiaalmeedia. Suurt populaarsust kogus ka isiklikul tasandil loovus, mille tõestuseks on siiani levivad reproduktsioonid kunstiteostest. Selguse puudumine avab ukse kujutlusvõimele, ajendades loomeinimesi välja töötama keelt selle tingimusliku seisundi kirjeldamiseks, et täita tühimik teadmiste ja tunnete vahel. ¹⁰Loovuse poole pöördumine on hea, sest see aitab korrastada või leida hoopis uusi mõtteid.

6. Ebavõrdsus

Sellest, kuidas keegi isolatsiooni tundis, olenes suurelt inimeste üleüldisest turvatundest. Siinkohal mängivad rolli leibkonna suurus, kus ja milline on kodu, kas see on turvaline või kas see üldse olemas on. Kui üksikutel, või lasteta indiviididel oli koduses isolatsioonis tõesti palju mida teha, vaadata ja kuulata. Nende rutiin seisneb põhiliselt vaid enda heaolul, seega just nemad lõikavad kasu nii meelelahutusest kui ka üleüldiselt eneseteostuseks. Samal ajal kui privilegeritud nautisid oma hinnalist vaba aega, siis sinna kõrvale saab vastanduseks tuua pered, kus kasvavad 2 või enam last. See grupp on haavatavam nii materiaalses kui ka

⁹ Richard Rorty „Sattumuslikkus, Iroonia ja Solidaarus“ lk 338

¹⁰ Mark Scala „CHAOS AND AWE“ lk3

ajalises mõttes, sümboliseerides ühte ilmajäenute gruppi selles kriisiolukorras. Neile laskus kõige suurem vastutus, et tavapärased olulised praktikad saaks jätkuda ka eriolukorras.

Tundsin end pidevas ajapuuduses, olin rööprähkleja, kelle õlule lisandusid kümnekond uut kohustust, aga seejuures kadusid ka igasugused võimalused kõrvaliseks abiks. Mu lapsed alalõpmata kaklesid millegi üle. Nad ei ole veel sellises vanuses, kus nad oskaksid adekvaatselt oma muresid omavahel lahendada, selle asemel, et käed, jalad ja hambad käiku lasta. Niisiis keegi pidi sellele ja järgmisele tülile vahekohtunikuks minema, püüdes leida viise mõlemale peegeldada toimunut. See tähendas oma muude kohustuste hilisemaks või lausa öötundidesse lükkamist. Nii ohverdasiid paljud vanemad oma töötaja lapse tegevustele, sest vastutus langeb just vanematele tegemata koolitööde eest.

Mänguväljakute külastamise keeld muutus meie aktiivsete laste puhul üheks keerulisemaks, millega toime tulla. Neid, kes elasid oma aiaga majas see mure ei puudutanud, see puudutas enim just linnas elavaid. Ükski laps pole kogunud veel nii suurt vabaduse keelustamist ja see pani proovile nii vanemate kui ka laste endi rahulolu. Laste kasvatamisel on vaja palju kannatlikust, et suuta ka metsikus hüsteerias laps rahustada. Mu vanema lapse rahustamine võib võtta lausa tunde, enne rahunemist ei saa talle aga peegeldada tema tundeid ja reaktsioone. Kombinatsioon hüperaktiivsusest, tähelepanu puudulikkusest ja ka kergelt mõjutatavast emotsionaalsusest on paras kompott millega üks lapsevanem peab õppima toimetama. Ennast ohverdaval vanemal on selles väga lihtne plahvatada. Aja puuduses kannatasin ise selle all enim, sest mul ei olnud tuge, kes peegeldaks minule minu tundeid. Proovides seda ise teha langesin oma saamatuse ohvriks, tundes näiteks kadedust, kui mees pidi ikkagi vahepeal minema tööle, saades korraks “puhkust”.

Me veetsime rohkem aega ekraanide taga ja meie tähelepanu polnud enamuse ajast pühendatud sellele mis oli vaja ära teha. Lõputud videosilla koosolekud, mis on mu laste jaoks sama ahvatlev kui kommipurk kapi otsas. Kodus valitses pidev lärm, segadus ja kõik hakkasid üha enam üksteisele närvidele käima. Jutt pere lahkuminekest muutus jälle aktuaalseks. Alumised naabrid jätkasid pidevalt närviliselt vastu lage tagumist, kui meie lapsed segasid nende rahu. Mitmendat kuud vähese unega isolatsioonis koos lastega tekitas mul üle pika aja mitmeid paanikahooge. Teisendades saavutuste puuduse oma jamaks ja soovides, et kõik lõppeks. Rasketel hetkedel mõtlesin unistavalt isegi hullumaja positiivseks väljundiks, saaks ometi vaid

rahu ja und, kuna kodusest olemisest on saanud põrguline vangistus. Ma tundsin end üksikumana kui eales varem.

7. Välistamise muster

Eesti kontekstis on sõjaaegne repressioon avaldanud mõju põlvkondadevahelisele „mitte rääkimisele“, millel oli otsene seos ohu ja turvalisusega. Polnud mõistlik mõelda, kuidas ma end tunnen, vaid küsimus oli rohkem ellujäämises. Seega põlvkondade lõikes õpetati ka lastele mitte rääkima ja mitte tundma.¹¹

Siit tekib aga järgnev probleem, kui laps ei saa kodust kaasa oskusi raskustega toimetulekuks, siis hakkavad mõjutama välised ühiskondlikud hoiakud, kui ka see kuidas nad näevad teisi reageerimas mingis teatud olukorras. Ühiskondlikke hoiakute probleem ongi see, et need baseeruvad suuremal või väiksemal määral ideaalil ja sellega kaasneb paratamatult enese võrdlemine teistega.

Sotsiaalsel fragmenteerumisel on suur tähtsus tänapäeva Ida-Euroopa näo kujundamisel. 1990. aastatel alguse saanud poliitika ja majanduse kiire ja edukas neoliberaliseerumine sai uue hoo ning intensiivsuse pärast 2008. aasta kriisi, mil tööturgu veelgi rohkem liberaliseeriti, sotsiaalset turvalisust vähendati ning sisse viidi mitmed haavatavatele gruppidele ebasoodsad muutused formaalsetes ümberjagamismehhanismides, nagu sotsiaal-, töötus- ja haigus hüvitiste kärped. Käsikäes kihistumisega on sellised neoliberalismiga kaasnevad praktilised protsessid toonud kaasa sotsiaalse ilmajätku: sotsiaalse fragmenteerumise ja muutuse vastastikususe mustrites. Siinkohal tasub korrata, et sotsiaalne ilmajätk toob kaasa majandusliku ilmajätku ja süvendab kihistumist ja vaesust. Vastastikususel põhinevate ebaformaalsete sidemete kadu on kapitalistlike võimuhete, hierarhiate ja uute väärtusstruktuuride tagajärg, mis loob uue nähtuse – patoloogilise vaesuse. Seda ümbritseb häbitunne, mis võib olla küll eeldusena individuaalne, võtab aga tihti üsna kollektiivse vastutuse vormi.¹²

¹¹ Idee pärineb Peresaadest. „Ma tunnen end oma peres nii üksi“ Vikerraadio 25.04.2019

¹² Aet Anniste „Elu mõtet kolides: hargmaised eestlased ja ilmajätku varjud“ Vikerkaar, 08/2016

Edukate võidukäik, koostöös meedia poolehoiuga, on loonud ühiskonnas rohkelt enesele peegelduvaid üldistavaid ideid. See omakorda kinnistab inimeste maailmavaateid ja nii tekivad eelarvamused ühest või teisest nähtusest. Töölase diskrimineerimise neelab tõenäoliselt alla just see, kes ei saa lubada omale perekondlikest kohustustest lähtuvalt töö kaotust, haigus- või hoolduslehele vajalikuks ajaks. Selle arvelt kannatab nii isiku kui kollektiivi tervis ja lõpuks võib tunduda, et väntad surnud ringis. Oscar Wilde on öelnud „Ainult üks klass mõtleb rahast veel rohkem kui rikkad, ja need on vaesed.“ Vaesed ei suuda mõelda millestki muust, sest raha ja sellega kaasnevatest hüvedest on tema ilma jäänud. Mida rohkem inimene kaotab vaesusest, seda raskem on sellest välja tulla.

Ilmajäetutega on selline lugu, et kui neil oleksid eluterved moodused muutustega toimetulemiseks, siis nad poleks ilmajäetud. Leidub ka neid, kes on ennast n-ö täiesti nullist üles töötanud – neist saavad kangelased, keda seatakse kõigile eeskujuks, millega kinnistatakse omakorda narratiivi „igäiks on oma saatuse sepp“. Sellega pigistatakse paraku silm kinni probleemi ees, et selliseid inimesi, kes on võimelised üle oma varju hüppama, on tunduvalt vähem kui neid, kelle elud on determineeritud nende geenidest ja keskkonnateguritest.¹³

Viimased 20-30 aastat on Eestis areng liikunud selles suunas, et meil olgu tugev pealinn (Suur-Tallinn) ja teised vaadaku ise kuidas hakkama saavad¹⁴ On toimunud massiline linnastumine ja selle arvelt kannatavad enim äärealade väiksemad keskused, kuhu on maha jäänud need, kellel puuduvad võimalused põgenemiseks. 2008 kriisi järel jäid töötuks ülekaalukalt mehed, mida võis pidada ehitusbuumi tagajärjeks. Ehitusboom peatus, seega paljud ehitussektoris töötanud mehed otsisid tööd sealt, kus kriisi mõju polnud nii suur. Kriisijärgselt lahkus soome tööle pereisa jättes naise kahe väikelapsega maha Tallinna. Ta on jäänud sinna tööle, kuna ei saa lubada täielikult tagasi tulemist, sest mugavuste eest, nagu oma maja, on vaja maksta pangalaenu. Kuid see jällegi süvendab ema koormat, kelle kanda on jäänud lisaks oma töökohustustele ka kõik majapidamistööd kui ka suurem roll poiste kasvatamisel meheks.¹⁵

¹³ <https://www.muurileht.ee/juhtkiri-millest-me-motleme-kui-me-raagime-ilmajaetusest/>

¹⁴ Georg Pelisaar paneeldiskussioonis konverentsil „Teistmoodi tulevik“ Tallinn, 07.11.19

¹⁵ Sarnase mudeliga perekondi on üsna palju, antud näite tõin oma ämma ja tema uue tuumikpere põhjal.

Eestlaste loomulik iive oli teist aastat järjest positiivne¹⁶, aga rahvastiku vananemine ei lase rahvaarvu kasvust rõõmu tunda¹⁷. Ebavõrdsuse vastu võitlemisel tekib lõputu jauramine, eelkõige meedias, sest pole ühtset vaadet kuidas olukorda parandada. Konservatiivne vaade paneb Eesti tuleviku parandamise kohustuse naisele, kellel on kohustus sünnitada uusi kodanikke. Turvatunde puudumine on saanud aga paljudele noortele pereloomise takistuseks, lükates laste saamise tunduvalt hilisemasse ikka. Eestis on küll võimalik pikka aega hüvitist saades lapsega kodus olla, kuid läbi selle pikkuse ja riigi soosimise saada mitu last järjest on mõjutanud töandjate suhtumist naise palkamisse.

Mida rohkem üldistustelt baseeruvad tõekspidamisi esitatakse kedagi välistades (või teisi ülistades), seda enam hakkab süvenema ebavõrdsus.

8. Rahvuslikust kuuluvusest

Identiteedi omamiseks peab olema ettekujutus elu läbivast narratiivsest juhtlõngast, kus minevik ja tulevik mõtesatavad olevikku.¹⁸ Selleks, et seda ise luua peab oskama endast jutustada ja sealt läbi tuleb ka mõtestatus, millega saab elu tähenduse.

Selleks, et viia teid ilmajäetuse mõistmiseni, pean alustama enda analüüsimisest juba varasemal perioodil. Mõeldes oma teekonnale, mis on depressiivse olemuse näol täis mälestusi ära kannatatud ja varjatud muredest. Põhjus-tagajärgede kokku viimiseni olen jõudnud alles nüüd, kui ebavõrdsuse tunne on muutunud järk-järgult väljakannatamatuks, jõudes järjekordse identiteedi kriisini lapsevanemana, sest ma soovin, et minu lastel oleks kergem kui minul. Selleks, et see oleks võimalikult mõistetav, vaatan ma tagasi oma lapsepõlve.

Mu esimene seos ilmajäetusega tuleb läbi mu vanemate mälestuste ja lugude. Migratsiooni on Eestis pikalt püsinud negatiivne alatoon, seda nii siit lahkujate, kui ka sisserännanute suhtes. Mu isa lahkus ENSVst Moskvasse kõrgharidust omandama. Ma olen Moskvas

¹⁶ <https://www.stat.ee/pressiteade-2020-074>

¹⁷ <https://blog.stat.ee/2020/05/13/rahvastiku-vananemine-ei-lase-rahvaarvu-kasvust-roomu-tunda/>

¹⁸ Lars F. H. Svendsen „Igavuse filosoofia“ lk 197

sündinud ja mu ema on venelanna. Taasiseseisvunud Eestisse tagasi naastes sai kiirelt selgeks et mu ema ja mina polnud siia oodatud. Meie kolmeliikmeline pere loeti üheks inimeseks, talonge jagati vastavalt, lisaks kaasnes bürokraatiaga ka kohustus iga poole aasta tagant väljasõit riigist.

On kummaline mõelda, et olin tundnud sellist nälga, et olin ainsad külmkapis olnud 1,5 sidrunit koos koortega nahka pannud.

Teisel pool piiri polnud elu väga palju parem, kuid 1992 aastal, kui mu vanaisa oli Harvardi ülikooli külalislektoriks kutsutud oli meil emaga võimalus kaasa lennata. Need 4 kuud Ameerikas ema kirjelduste järgi tundus kui ebamaine peale siin kogetud nälga. Mu isa ühelt poolt kartuses, et me ei tulegi tagasi ja teiselt poolt tundes end siin ka ehk ilmajäetuna tegi otsuse migreeruda Londonisse. Londonis elatud aeg oli lühike, alla aasta, kuid kõrvale pandud raha võimaldas mu perel soetada Tallinna äärealal korter. Londonis elades pärisin mina suurenenud huvi kunsti ja kultuuri vastu, sest mulle oli kokkuleppeliselt tagatud mänguväljakule minek peale muuseumi külastust. Tallinnas, kus kultuuri valdkond ei olnud veel nii arenenud kui heaolu riikides, olid mu vanemad sattunud keerulisse olukorda minu sooviga igapäevaselt muuseumi külastada. Toon selle näitena tinglikust premeerimissüsteemist, mis nõrgestab vanemate ja lapse vahelist turvatunnet, läbi karistamise. Kaasates vastandused heale ja halvale, läbi premeerimise ja karistamise anname võimaluse käitumismustritele, millest võib saada hiljem saavutussõltuvus.

9. Kuidas minust sai nähtamatu laps

Meie pere esimene kodu asus Astangul, mis 90ndadel võis pidada igati getoks¹⁹, asudes linnaäärel, kuhu koondusid madalama sissetulekutega pered, nii eesti kui vene rahvusest, kuid oli esindatud ka teisi vähemusrahvusi. Lapsena mäletan sõda eesti ja vene vaheliste jõukude vahel, käis pidev narrimine ja kiusamine. Mäletan siiani kui oluliseks peeti kuuluvust. Olles ise eesti pundis ma ükskord karjusin midagi vene kambale kaitseks vastu puhtas vene keeles. Mille peale tehti suured silmad „oh, ta on ju üks meist!“ ja lisaks pärides

¹⁹ *Geto* on rassilise kuuluvuse, usundi, sotsiaalse päritolu, majandusliku või õigusliku seisundi vm alusel diskrimineeritud elanike linnaosa.

miks ma varem midagi ei öelnud. Ei teagi kas siin on roll tahtmatusega silma paista, või see, et vanemad olid mul selle keelanud.²⁰

Meie kõrval majas elasid probleemseks kuulutatud õde ja vend, mäletamist mööda oli neil pea kõigiga tüli norida. Ühel hetkel sattusin ma nende süstemaatiliseks ohvriks. Alandus mida sain tunda juba teadvustava lapsena, kui sind hoitakse ühe poolt jõuga kinni, et teine saaks su peale urineerida, on midagi, millest sa tõenäoliselt ei taha rääkida teistele. Seega ma ei rääkinudki. Tõenäoliselt ka nemad ei rääkinud, nad kasutasid võimu, mille eeldusel võiks arvata, et nad kompenseerisid oma puudujääke vihaga. Nad ei pruukinud saada piisavalt positiivset tähelepanu või olid sootuks ilma jäänud, sest nende vanematel puudusid oskused või võimalused selle pakkumiseks.

Nähtamatu laps on lapsepõlves omandatud ellujäämisstrateegia, mis võetakse kaasa täiskasvanuella. Nähtamatu laps on vanematele mugav. Ta ei ole tülik, teda premeeritakse ja kiidetakse, kui ta tundide kaupa ei sega. Teda kohtab sageli peredes, kus vanematel pole jõudu või aega lapse vajadustele vastata, näiteks kui keegi on raskesti haige või vanematel on suhte- või finantsprobleemid. Ta veedab suure osa ajast lugedes, televiisorit vaadates või virtuaalmaailmas surfates. Ta elab fantaasiamaailmas, luues sinna kõike, mis on tavaelus kättesaamatu. Ta on tubli ja hea, tagasihoidlik ja vaikne. Ta ei tee tüli, ei väljenda oma arvamust ega julge näidata tundeid. Kuna keegi pole tema tundeid ja mõtteid talle tagasi peegeldanud, on probleemid tema jaoks tavatult suured ja hirmutavad, mis muudab eakaaslastega suhtlemise keeruliseks. Teised tajuvad teda veidrana, mistõttu võib ta sattuda kiusamise ohvriks.²¹

See oli aeg, kui lapsi sildistati „paha laps“ tiitliga. Ma olin paha siis kui viskasin kedagi klotsidega, kuid ka siis kui ma heasüdamlikult tõlki mängisin uutele venelastele lasteaiarühmas, kuna see segas nende riigi keele õpet. Mu vanematele heideti korduvalt ette kakskeelsust perekonnas. Mulle heideti ette kirjaoskamatus riigikeeles ja nii sai minu jaoks vene keele oskamine negatiivse maigu külge. Mida vanemaks ma sain, seda lühemad ja harvemad olid mu visiidid Venemaale, kuid ega mind ka seal omaks ei peetud. Mõnele

²⁰ Mu vanemate mure seisnes selles, et neil ei olnud fantaasiat kõike ära keeleta, kuid ma olin selles osas sõnakuulelik, kui nad midagi juba ära keelasid.

²¹ Ibid <https://feministeerium.ee/tudrukud-kes-pole-tuliiks/>

pakkus nalja mu vigane soo või käände kasutus, kui jälle teised tuletasid meelde nalju eestlaste kohta.

Mu esimest sõbrannat koolist, kelle pere kuulus jõukamate hulka, ei lubatud mitte mingil juhul üle raudtee²² kellelegi külla minna, olgugi et meie kodud olid üksteisest 600m kaugusel, mis jällegi tõestab Astangu geto staatust tol ajal. Elukoha põhist narrimist juhtus ka koolis, kuid siiski oli välimus see, mille kallal teised lapsed enim narrima kippusid. Küll olid riided veidrad, hiljem moest väljas ja lõpuks ei suudetud enam muule keskenduda kui mu tekkinud üle liigsele kehakaalule. Seda valusam oli kuulda pidevat kriitikat oma enda pereliikmetelt. Laps, kes tunneb konflikti nii koduses kui ka välises maailmas on manipuleeritav ja võtab kergemini omaks ka ühiskonnas levivad negatiivsed hoiakud.

Ja veel on mul üks valus asi hinge peal. Oma psühhoteraapiatoas küsin ma sageli viienda ja kuuenda klassi õpilastelt, kel on matemaatikaga raskus, kas nad julgevad tunni lõpul või vahetunnis õpetajale öelda, kui nad ei saanud aru. Enamik ei julge. Mis õpetaja sulle ütleb, kui sa ütled, et ei saanud aru, küsin. Ja saan liiga tihti vastuseks; „Õpetaja ütleb, et kuidas küll kõik teised saavad aru, aga sina ei saa“²³

Nähtamatust lapsest saab täiskasvanuna hea ja tubli kodanik, tema kanda jäävad need tööd mida keegi ei taha, ja võib saada väiksemat töötasu kui samaväärsed kolleegid, kuna ta ei astu enda eest ka välja. Ta ei ole oma eluga rahul kuna ta ei realiseeri oma potentsiaali ja isegi kui keegi märkab ta andekust, siis on ta osav enese saboteerija valides riskimise asemel turvalised valikud. Soolises aspektis on tüdrukuid nähtud pigem vaiksete ja tublidena, seega algab nähtamatu tüdruku algus pere „tellimusest“. Samas kui poistele omistatakse pigem kangelase, hilisema leivateenija roll. Soovides oma lastele paremat tulevikku, on vaja leida tee kuidas muutuda, õpetada oma lapsi paremini, kui tegid seda meie enda vanemad. Muster tuleb katkestada.

²² Raudteed kui sellist enam seal ei eksisteeri, see on asendunud kergliiklusteega, see piirkond on laienenud uute uusehitiste arvelt viimase 10-15 aasta jooksul, tänu millele on asukoha prestiiž muutunud.

²³ Ly Seppel-Ehin, Kaose ja korra piiril lk 29

10. Konflikt tööelus

Ma olen alati tundnud, et soovin saada ühel päeval emaks, kuid see tuli ootamatult ja ebakindluse saatel. Elu on see, mis juhtub sinuga samal ajal, kui oled hõivatud muude plaanide tegemisega.²⁴ Vahetult peale leppimist faktiga, et mul on uued kohustused seoses oodatava lapsega, tuli ootamatult teade kollektiivsest koondamisest. See oli minu jaoks väga ränk hoop, sest ma olin leidnud koha kus tunnen end hästi, mulle meeldis tööl mängitav roll, uute töötajate väljakoolitamine, kuna meil oli kokkuhoidev ja lõbus kollektiiv. Ma tundsin pidevat muret tuleviku ees. Soovitused rasedusest mitte mingil juhul rääkida tööotsingutel oli lihtne teostada, kuna stressi tõttu olin juurde võtmise asemel üle 5 kilo alla võtnud. Tänu aktiivsele ja hoolivale personali juhatajale tekkis meil võimalus kollektiivina jätkata vanalinnas avatavas uues restoranis. Kuna proovipäevade kogemused erinevates kohtades polnud eriti positiivsed, otsustasin kollektiiviga kaasa minna. Paraku peale kuud aega töötamist oli meie endine personalijuht sunnitud lahkuma. Põhjuseks olid omanikud, kolm meest, kes ei võtnud tema, kui naise, soovitusi restorani ja teeninduse parandamiseks kuulda. Nähes töökohas ka teiste kolleegide diskrimineerimist, kes järjest lahkusid uuest töökohast, püüdsin häbi ja hirmu tõttu võtta nähtamatu tüdruku positsiooni, sest mul oli võimaluseni dekreeti jäämiseks jäänud alla 3 kuu.

Üks kõige halvemaid otsuseid, mida naine karjääriredelil võib teha, on saada laps. Emasid palgatakse väiksema tõenäosusega tööle või ei maksta neile samaväärselt kui sama kvalifikatsiooniga meeskolleegidele. Meeste jaoks on aga laste saamine karjääri jaoks hea, nad palgatakse tõenäolisemalt kui lastetuid mehi ja tavaliselt makstakse neile rohkem peale laste olemasolul. Ka mu mehel on olnud eelis tänu isadusele kandideeritavale töökohale, kuid mind sama tööandja poolt välistati, kuna ma olen ema. Michelle Budig'i 15. aastat kestnud palgalõhe uurimusest selgus, et kõrge sissetulekuga meeste sissetulek kasvas enim lapse eest, kui aga madala sissetulekuga naised maksid laste saamise eest kõige kõrgemat hinda.²⁵ Eesti statistika lehelt leiab ka statistika „Mida edukam mees, seda rohkem lapsi“²⁶ seega pole ka imestada vaikselt tõusvat trendi, kus hoopis isad saavad vanemahüvitist, küll aga paraku see

²⁴ John Lennon

²⁵ Claire Cain Miller „The motherhood Penalty vs. The Fatherhood Bonus, The New York Times 06/09/2014

²⁶ <https://blog.stat.ee/2019/12/02/mida-edukam-mees-seda-rohkem-lapsi/>

ei tähenda töö ja pereelu kooskõlastamises diskrimineerimise vähenemist, isegi kui riik pidevalt täiendab soodsamaid tingimusi selle osas.

Olukord, kus tehtud plaanid purunevad perekondlike kohustuste täitmises on saanud tavapäraseks mustriks, eriti peale seda kui teise lapse kõrvalt otsustasin ülikoolis õpinguid jätkata. Laste liiga suurest vanusevahest tulenevalt miinimumpalga asemel oli mõistlikum saada vanemahüvitist hoopis lapse isal, isegi kui lisatulu teenimise eest hüvitist vähendati. Enne esimese semestri lõppu saabus mees töölt teatega, et ta kas nõustub koondamisega poolele kohale, põhjuseks pidev väsimus, mis justkui segas tal tööd teha. Talle anti ultimaatum, et kas nõustuda sellega, lahkuda omal algatusel töölt, või kui tahab võib proovida kohtuteed. Mõistagi on selline käitumine tööandja poolt diskrimineerimine, mille põhjuseks oli rahaline kokkuhoid vähem kiiremal tööperioodil. Kohtuteeks polnud jaksu, lisaks hirm süstemaatiliselt kiusava kolleegi ees, viis otsuseni, et lihtsam on meil töö- ja õppimise-graafikud sünkroniseerida, andes isale võimaluse ka aega lastega veeta.

Me vahetasime mehega rohkem rolle kui me oleksime võinud arvata, aga loomulikult kaasnesid sellega ka hulgaliselt raskuseid ja mõistmatust üksteise suhtes, kuna mõlemad on ehitanud omale tugevad kaitsemüürid. Üheks meie pidevaks tülkohaks on raha. Esimese lapsega sain mina vanemahüvitist, kuna minu palk oli tollal suurem. Seega perekonnana sõltus meie toimetulek minust, rohkem kui temast. Nüüd on olukord vastupidine, mina olen see ülalpeetav ja ma tundsin selle täit raskust, mõistes, mida võis mu mees tunda varem. Ma ei suutnud leida omale osakohaga sobivat tööd lisaraha teenimiseks, mis oleks aidanud vajadusel palgata lapsehoidja või lihtsustanud koristusteenuse abil kvaliteetaja veetmist lastega. Õnneks on mehe töösuhted oluliselt paranenud pärast kiusliku kolleegi lahkumist, kelle töö ülevõtmisel suutis ta tõestada oma asendamatust. Soolistest üldistustest diskrimineerimine pole seal aga lõppenud, mida tõestas konkurents lihtsale pakkija kohale, kuhu tuli 700 avaldust, kuid nendest lükati kohe eemale kõik meeste avaldused. Edasised välistused hõlmasid teisi rahvuseid. See tõestab jällegi seda, et kõigil pole võrdsed võimalused.

11. Ilmajäetuse oht läbi soorollide

Nii mõnigi kord pole inimesel vaba valikut otsustada. Näiteks võib isegi kohustuslikus põhikoolihariduses tekkida olukord, kus kõik klassis tahavad valid just tehnoloogiasuunda, aga kuna kohti ei jagu, siis suunatakse tüdrukud ikkagi heegeldama, sest poistele see ju ei sobivat. Vaid mõned 10-aastased oskavad ja jaksavad sellele argiellu sobimatu soolise jaotuse sotsiaalsele normile vastu astuda.²⁷

Haridussüsteemil on vägagi suur roll soolisele ebavõrdsuse tekkele ühiskonnas. Eelneva näite puhul näeme, et naise diskrimineerimine toimub ühel olulisel arenguetapil²⁸ läbi välistamise mustri, andes eelise soolise löikes poistele ja välistades naise. Kui sooline eristatus paistab silma juba noores eas, siis on ebavõrdsuse kandumine täiskasvanute soorollidesse samamoodi patriarhaalse võimu tagajärg. Sellest ebavõrdsusest rääkimine jäetakse vanema hooleks, kuid alati pole vanematel teadmisi ja oskusi seda näha, ega ka aega sellega tegeleda.

11.1 Arhitektuur ja mehe ilmajäetus

Järgmisega toon näite arhitektuuri teooria uuringutest, kus mehe pühaliku ilmajäetuse tunne, kandub üle negatiivselt naisele ja seda mustrit on läbi ajaloo püütud hoida allutamise ja võimuga.

Meeste poolt kujutatud Madonna²⁹ on sümbol naisele omastatud pühitsetud ema rollist, võimest kanda edasi inimkonda. Ühelt poolt kujutab see mehe ema armastust, teisalt, aga ka seda mida nad pole võimelised – reprodutseerima. Naised, kes kehastavad olulisimat normi – reproduktsioonivõimet –, on paradoksaalsel kombel ka anomaalia kehastuseks³⁰.

Allasurutud linnakujundi puhul: naise ainulaadne funktsioon – emadus – on projitseeritud mehekehale. Seega pole naine mitte ainult kõrvale tõrjutud, vaid ka represseritud. Seejärel

²⁷ Pakosta, L. Miks palgalõhe väheneb, ERR, 24.07.2019

²⁸ Pean seda oluliseks, kuna kooli jooksul peaks inimesel tekkima arusaam sellest, mida ta tulevikus teha soovib, mitte andma teadmisi sellest mida kõike ta teha ei tohiks.

²⁹ Madonnat on kujutatud lapsega, ehk Neitsi Maarjat Jeeseusega, mis on püha.

³⁰ Clément, La Coupable lk 7-8; Kristeva, Stabat Mater

naine asendatakse: tema koha hõivab mees, kellele arhitektina on omistatud eostamis- ja reproduktsioonivõime.³¹ Arhitektuuri süsteemi loogika repressseerib soolisust kahel viisil: sugu käsitletakse nii positiivses kui negatiivses võtmes – naine määratletakse negatiivse poolusena (fallotsentrism) või soolisus neutraliseeritakse või kustutatakse kunstniku isikus, kes sootuna loob ehk sünnitab iseenesest kunstiteose.³²

On tähelepanuväärne, et naiskeha asendatakse meeskehaga alati seoses reproduktsiooniga. Väidetavalt elame me kultuuris, kus naiselikkuse pühalik-religioosne või ilmalik representatsioon on asendatud emadusega.^{33,34} Selles valguses tundub kogu operatsioon Neitsi Maarja müüdi varjatud representeerimisena.

Paigutades sarnase välise nähtuse nüüd poliitilisest vaatest naise survestamisele lapsi sünnitada, joonistades selge ideaalse peremudeli— mees, naine ja 3 last. Kuna mees ei ole bioloogiliselt võimeline sünnitama, seega leiavad konservatiivsema vaate pooldajad, et naisi on vaja survestada, kasutades repressiooniks naise keha³⁵ sest võimul on mure vananeva ühiskonna ees, sest keegi peab ju kinni maksma tuleviku pensioni Kapitalistliku ühiskonna vananemise probleemiga tegeletakse läbi repressiooni. Heaolu ühiskonnas on inimesed oma valikutes teadlikumad ja seeläbi ettevaatlikumad. Püüded soolist ebavõrdsust taandada muudavad raskeks see, kui suurem osa vananevast ühiskonnast pole piisavalt küps minemaks üle uutele ideaalidele, sest neid on repressseeritus pikalt saatnud.

12. Konflikt ema rollis

Imiku jumaldatus on tihedalt seotud tema täieliku sõltuvusega emast. Teda peetakse abituks; ta on loomuliku sünni puhas saadus ja ema enda bioloogiline laiendus.³⁶ Vanema roll on teda kaitsta, ta eest hoolitseda ja pakkuda talle tuge ja lähedust, et laps saaks areneda. Samuti ema ja lapse vaheline suhe on mikrosfäär, üks kõige pühamatest, kordudes erinevates religioonides, kunstis, kirjanduses läbi aegade.

³¹ Agrest. D. Arhitektuur väljastpoolt: keha, loogika ja sugu, Ehituskunst, Eesti Kunstiakadeemia, 2013

³² Julia Kristeva, *Stabat Mater*. – *Histoires d'amour* (Paris: Editions de Noël, 1983)

³³ Autori arvamus baseerub Kristeva'le, *Stabat Mater*“ põhjal

³⁴ Agrest. D. Arhitektuur väljastpoolt: keha, loogika ja sugu, Ehituskunst, Eesti Kunstiakadeemia, 2013

³⁵ Läbi püüde abort keelustada, õhutades perekondlike väärtusi

³⁶ Autoritõlge, Daniel Miller: *Getting THINGS Right: Motherhood and Material Culture*

Naised, kes lõikasid kasu 1970ndate feminismi teisest lainest, tunnevad tugevalt oma isiklikku potentsiaali ja iseseisva arengu tähtsust nii üksikisikuna kui ka enda karjääri osas. Sellele vastanduseks on (pere)naised, keda mõjutasid 1990-ndatel aastatel kinnistunud populaarsed lapse kasvatamise vaated. Pikaajaline rinnaga toitmine, oletus et beebi ei nuta kunagi ilma põhjusega, lapse väljas käimise keelustamine lapse esimesel eluaastal, tähendas seda, et lapse saamise kogemus ei saanud olla enam negatiivsem nende püüdluste suhtes. Olukorraga, mis on ühelt poolt üdini hea, kuid samaaegselt individuaalsust hävitav suhe teise olendiga, hakkama saamine oli emade, mitte nende imikute mure.³⁷ Nende kahe ideoloogia võitlust näeme ka tänapäeval. Kui ema peaks tegema valiku ühe või teise kasuks, saab ta paratamatult kriitika osaliseks, sellelt grupilt, kes seda ei poolda. Need kes proovivad teha mõlemat hästi kaotavad milleski muus.

Kui lapse suhe asjadega tekib läbi mängu siis ema suhted asjadega on arenenud põhiliselt sisseostude kaudu. Minu jaoks oli huvitav tähelepanek, et kui mõnes ühiskonnas, mis on rohkem edu ja tublidusele orienteeritud, soovisid emad raseduse ajal kaotatud figuuri ja riietumisstiili juurde tagasi pöörduda. Kui seda ei saavutata, siis naise rahulolematuse iseenda figuuriga paigutab rõõmu ja energia ümber lapse asjadele, sest lapse seljas näevad asjad head välja. Seega omandas tarbimine emale enese refleksiooni akti. Reklaamitööstusel on seda hea ära kasutada, reklaamides teatud tooteid näiteks kasutades võtmena õnnelike beebisid emadega. Vanematele lastele mõeldud mänguasju suunatakse läbi mängu akti, seal küll figureerib samuti õnnelik laps, aga reklaam on suunatud pigem lõpptarbijani. Elame meeletus info ja asjade müras, mille rusuvat koormat emana paratamatult tunnen ka mina. Mina tegelen lastele vajalike riiete hankimisega, mis omakorda kohustab mind neid vastavalt ilmale kasutamiseks valmis panema, kui ka nende eest hoolitsema, sest see on minu töö, mis on mulle omistatud läbi soorollid. Mulle kui tüdrukule on seda õpetatud, aga poistele enamasti mitte.

13. Üksindusest turvatundeni

Üksinduse lätteks ei ole otseselt inimeste puudus, vaid tõsiasi, et me ei ole võimelised kommunikeerima enda kohta neid asju, mis meile olulised on, kuid võivad teistele tunduda vastuvõetamatud.³⁸ Pealiskaudselt suheldes jääb meisse üksinduse tunne, kuna me ei väljenda seda, mis meile päriselt oluline on. Püüame olla ühiskondlikult vastu võetud, ilma, et oleksime

³⁷ Autoritõlge, Daniel Miller: Getting THINGS Right: Motherhood and Material Culture

³⁸ Carl Gustav Jung

truud iseendile. Me justkui tahame nii meeleheitlikult mahtuda "normaalsuse" raamidesse, samal ajal täielikult ignoreerides, kes me tegelikult oleme. Seega üksildus on meeleseisund, mida märgistab lõpmatu ilmajäetuse tunne. See on seisund, mis on seotud segaduse ja häbiga, mida kauem inimene seda tunneb, seda vähem sellest räägitakse ja teeseldakse selle mitte tundmist.³⁹

Sotsiaalsed kampaaniad ja hulgalised kogemuslood on aidanud kaasa inimeste abi otsimisele ja spetsialistide poole pöördumisele. Kuid paraku tuleb Eestis seda abi nii kaua oodata, et mõne jaoks võib olla liiga hilja. Siinkohal pean ka omast kogemusest tõdema, et raha tasulise teenuse kasutamiseks pole kuskilt võtta, seega pean lootma riiklikule süsteemile. Paraku ei toimi see abiotsija või abivajaja kasuks, keegi ei tule sulle avasüli abi pakkuma, sa pead ise olema selles väga järjekindel ja väga hästi informeeritud bürokraatiast, muidu saadetakse sind järgmise õlule ja sa pead leppima järjekordse vastusega „ei saa“⁴⁰, mis on mulle naisena, eriti emarolli lisandudes, templina ajju sööbinud. Kevadine kriis vaid süvendas uuesti seda tunnet.

Läbi kannatuse õpib inimene valu, või õigemini alandust, mis õpetab inimesele samastumist teiste kannatavate inimestega ja seeläbi suurendab nende empaatiat. George Orwell on inspireeriv näide selle kohta. Ta soovis näha oma silmaga, kuidas elavad ühiskonna rõhutuimad. Ta riietus kerjuseks ning elas mõnda aega Ida-Londoni tänavatel kerjaste ja hulkurite keskel. Ta mõistis, et kodutud ei ole ainult „purjus kaabakad“ ja ta sõlmis uusi sõprussidemeid ning muutis täielikult enda vaateid ühiskonna ebavõrdsuse kohta. Orwelli jaoks oli see tema elu parim reisikogemus, mille tagajärjel ta mõistis, et empaatiavõime ei tee sinust lihtsalt head inimest, vaid see on sinu enda jaoks ka hea.⁴¹

Turvalisus on inimese elus väga olulist rolli mängiv faktor. Inimesed, kes tunnevad end turvaliselt, ei pööra sellele nii palju tähelepanu, kui need, kes on tundnud selle puudust. Seega isolatsioonis olles oli väga suur vahe millised on sinu võimalused. Mina oma häda- ja murekoorma all hakkasin tundma kadedust privilegeeritud (lasteta) inimeste vastu, need kes saidki tegeleda iseendaga. Mõtlesin kadedusega neile, kelle ärevust ei tõstnud ähvardava

³⁹ A.Sark „Üksilduse kummalised teed | Mis on üksildus ja kuidas sellega toime tulla?“

⁴⁰ while Merleau-Ponty argues that we experience the world in terms of the "I can" – that is, oriented towards certain projects based on our capacity and habituality. Young's thesis "**Throwing like a Girl: A Phenomenology of Feminine Body Comportment Motility and Spatiality**" is that in women, this intentionality is inhibited and ambivalent, rather than confident, experienced as an "I cannot." https://en.wikipedia.org/wiki/Maurice_Merleau-Ponty (vaadatud 30.07.20)

⁴¹R. Krznaric "Six Habits of Highly Empathic People"

kõnega naabrid, neile kellel on oma maja, oma aed, kuhu saata oma lapsed mürama. Aga me elasime kortermaja vangis, mille aknast nägi kõike seda, mis oli keelatud. Leppimist vabaduse kaotusega tegi veelgi raskemaks üürikorteri vilets seisukord, rippuvad pistikud seinas ja lagunevad vanad kapid, mis tuletasid meelde meie vaesust ja viletsust. Ilmajäetud vabadusest, turvatundest, kogukonnast ja kainest mõistusest.

Kõige keerulisemalt mõjub lapsele olukord, kus kodu pole turvaline. Selle põhjuseks võib olla kriitika ja vähene hool, mida võimendavad vanemate lahusus, sagedased kolimised⁴², vägivald, alkoholism, lähedase surm jne. Sündmused, mis tekitavad tunde, et kõik ümberringi laguneb koost, millest võib areneda välja maailmamudel, kus ei ole terviklikkust ja ei suudeta uskuda, et asjad püsivad samana ning et maailm on turvaline. Selle tõttu hakkab inimene kahtlema enda võimes siduda ennast teiste inimestega, sest kardetakse, et nad jäetakse maha.⁴³ Samamoodi tõenäoliselt kanduvad need arusaamad tuleviku suhtes, vähem või rohkem. See on nähtus, millega olen läbi suhete kokku puutunud korduvalt ja seda keerulisem on olukord, kui mõlemad osapooled on lapsepõlves kogunud, et suhted on ohtlikud. Ohuga kaasneb aga tahtmine laduda omale kaitsemüür ja seeläbi seostatakse avatust ohuga ja üksindust, ehk vaikimist turvalisusega. Tekib tajus, kus üksindust ei seostata mitte ainult stressi ja isolatsiooni tundega, vaid paradoksaalselt ka rahutaju ja olukordade valitsemisvõimega. See omakorda kandub ka järeltulijatele ja sellest võib tekkida kõrvalise sekkumiseta korduv muster, mis lubab neid väärtusi kanda põlvest-põlve.

⁴² Kolimisega seotud turvatunde kaotust olen ma kõige ehedamalt näinud oma laste käitumise läbi.

⁴³ A.Sark „Üksilduse kummalised teed | Mis on üksildus ja kuidas sellega toime tulla?“

Kokkuvõte.

Alustan probleemi püstitusega, seletades kuidas olen jõudnud vajaduseni kaost korrastada ja jõudnud ilmajäetuse uurimiseni. Tutvustan isiklikust elust tulenevate sündmuste ahela läbi vajadust tegeleda segaduse ja kaose korrastamisega. Olen uurimise kaudu jõudnud järeldusele, et kordused võivad tekkida põlvkondade lõikes parandamise kaudu.

Käeliste tegevuste peatükis tutvustan tunnetega korrastamise seost erinevate käeliste tegevustega, kaasates protsessi oma aktiivsuse- ja tähelepanuhäirega poega.

Kaost võib korrastada mõtestades seda läbi rituaali, seega luues talle uut tähendust. Plekitekti puhul on kasutusse võetud materjal, mille puhul esimese astme rituaal, vesi, ei toiminud – seega struktureerisin rüvetatud materjali ühtseks tervikuks, kasutades naiste käsitööd. Loominguline ebakorrapärane muster ei välista kaost, kuid on selle väe allutanud, kandes endas nii praktilisust kui ka turvatunnet.

Korterimaja sfäärides tutvustan pinnapealse elu varjukülgi, mida soodustab linnastumine. Idealiseeritud maailmapilt koostöös kogukonna puudumisega võib viia kergelt haavatavasse positsiooni ja turvatunde kaotamiseni.

Isolatsiooni käsitledes toon võrrandisse inimese igavuse ja tühjuse, mis on olemuselt vangistav. Toon välja rasketel aegadel virtuaalse kogukonna tekkimise, mis aitab inimestel toime tulla uute eluoludega. Meelelahutuse ja loomise toel on võimalik oma tühisust - vähemalt ajutiselt - unustada, jõudes välja ühiskonna ebavõrdsuseni. Ebavõrdsus on oluline eelkõige sellepärast, et ma olen selle omastanud oma perele ja sellest tulenevalt näen vajadust pidevale enesepildi peegeldamisele, selleks et õppida mõistma ja seejärel valdama oma tundeid. Isolatsioon koondusid inimese tavapäraselt eri paikades olnud rollid ühte piiratud ruumi. Rollide rohkus ja liigne müra soodustas konfliktide tekkimist nii enda kui ka ümbrusega.

Edasi seon eelnevalt käsitletu välistamise mustrisse. Edukate tunnustamine ja soosimine on koos libereeritud siirdemajandusega on aidanud kaasa ebavõrdsusele tekkele. Haavatavate gruppidele võimaluste represseerimisele aitavad kaasa kihistumine, kaugenevad suhted, üldistatud hoiakud ja uskumus, et vaesuses on häbiväärne. Sotsiaalselt ilmajäetul pole võimalusi pääseda materiaalsest ilmajäetusest ja seeläbi kaotab ilmajäetu ka usu endasse.

Otsin oma identiteeti vaadeldes lapsepõlve sündmuste ahelaid, mis on mind kujundanud rohkem kui ma oleksin osanud arvata. Leidsin endale omastatud ellujäämismudeli, millest tulenevalt lootused ilmajäetusest välja rabelemiseks pole lihtsad.

Edasi kinnitan läbi enda kui ka nähtud kogemuste, et sooline ebavõrdsus on tööandjate taga, mida aitab jõus hoida hierarhiline peremudel, mille läbi toimub ebavõrdne tööjaotus naiste ja meeste vahel, kui ka absurdne premeerimine. Naisi karistatakse nende bioloogiliste eripärade eest (emaduse trahv), mida näitab ka suur palgalõhe ja meest premeeritakse (ülalpidaja boonus) lastetute meeste ees.

Vaatlen naise ja mehe ebavõrdsuse tekkimise põhjuseid ja olen leidnud, et naine on alati repressseeritud läbi oma keha.

Ebavõrdsuses kannatajate ja nende alla surujate vahel käib pidev jauramine ja see muutub koormavaks ühiskonnale terviklikult.

Konflikt emana on mitmekülgne, kaasates tasuta tööd majapidamises ja laste kasvatamisel. Mehel on selles väike või olematu roll. Teisalt soovin end realiseerida ka väljaspool kodu, kuid tundes end mõlemal puhul ebavõrdsel positsioonil perepeaga.

Viimases peatükis käsitlen mustreid, mis ohustavad inimese turvatunnet, seeläbi soodustades üksildusse kaldumist ja vaesuse tekkimist. Leppides omakorda olukorra absurdsusega.

Summary

I started questioning inequality in the society, as I was feeling deprived. Deprived are the ones who have lost something, that others have, but in the lack of opportunities have difficulties managing the problem they have to deal with. In my thesis I search for the reasons why I have become to the feeling of deprivation. The feeling of deprivation has led to overall chaos, therefore developing a stronger need to organize the Chaos.

I am introducing a way through the process of organizing my thoughts. I introduce the need to deal with confusion and chaos through a chain of events arising from personal life. Through research, I have come to the conclusion that repetition can occur through intergenerational succession.

In the chapter of hand(craft) activities, I introduce the connection between the organization of feelings and various hands on activities, also involving my son with his activity and attention disorder in the process.

Chaos can be arranged by interpreting it through ritual, thus creating a new meaning for it. In the case of the blanket (in Estonian I called it plekitek – stain-blanket), using materially worthless materials, purifying them through a ritual. As the first step – water and washing – did not work, I needed a new ritual. I structured the defiled material into a single whole using housewife's handicrafts techniques. The creative irregular pattern does not rule out chaos, but has subjugated it, carrying in itself practicality as well as a sense of security.

In the Spheres of the apartment buildings, I introduce the dark sides of superficial life, which is facilitated by urbanization. Idealized worldview and lack of collaboration within the community can lead to a vulnerable position and loss of security. People build walls around themselves, just like I have – therefore I did build them in my installation as well.

When it comes to isolation, I equate human boredom and emptiness with an equation, which is captivating in nature. I point out the emergence of a virtual community in difficult times, which helped people to cope with new life circumstances. With the help of entertainment and creation, it is possible to forget oneself's futility, at least temporarily and bringing me to the topic of inequalities of society. Inequality is important, above all, because I have adopted it for my family and, as a result, I see the need for constant self-reflection in order to learn to understand and then master my feelings. In isolation, the roles of a person that have traditionally been in different places were all brought under the same roof. The abundance of roles and excessive noise contributes to conflicts both within and around oneself.

Next, I link previously discussed above into the exclusion pattern. Recognizing and fostering successes together with liberalized transitions has contributed to inequalities. Stratification, distant relationships, generalized attitudes and the belief that poverty is shameful all contribute to the repression of opportunities for vulnerable groups. The socially deprived do not have the opportunity to escape material deprivation, and thus the deprived also lose faith in themselves.

I look for my identity by looking at the chains of events in my childhood that have shaped me more than I could have imagined. I found my own survival model. With the combination of the past struggles and biased gender-based hiring in the labor market, my own hopes of coping with deprivation are not easy either.

I further confirm from my own experience, that gender inequality hides behind employers which is caused by the hierarchical family model with an unequal division of labor between women and men, as well as absurd rewards. Women are punished for their biological characteristics (Caretaker punishment), which is also shown by the large pay gap, and men are rewarded (breadwinner bonus) compared to childless men.

I look at the causes of inequality between a woman and a man, and I have found that woman is always repressed through her body.

There is a constant division between those who suffer from inequality and those who oppress them, and this becomes a burden on society as a whole.

The conflict within a mother is multifaceted involving unpaid work in the household and raising children, in which the husband has a small or non-existent role, and on the other hand the desire to fulfill herself outside home walls, but feeling unequal with the head of the family in both cases.

In the last chapter, I discuss patterns that threaten a person's sense of security, thereby contributing to loneliness and poverty. In the end coming to terms with the absurdity of the situation in this chapter.

Juhendaja arvamus Kadi Reintamme magistritööle “Kaose lõputust korrastamisest ja ilmajäetusest”

10.08.2020 Tallinnas

Kadi Reintamm on magistrant, kes alustas oma õpinguid Eesti Kunstiakadeemias 2009. a. ning jätkas 2017. a. Kaasaegse Kunsti osakonnas.

Pean oluliseks mainida, et K.Reintamme magistritöö juhendamine on minu jaoks esmane juhendaja kogemus. Ühtlasi pean oluliseks rõhutada, et Reintamme magistritöö on valminud vahetult Covid19 eelsel ja peamiselt Covid19 ajal ja väga tugevalt ka sellest mõjutatud.

Hindan juhendajana kõrgelt Reintamme oskust kiiresti reageerida ja siduda maailmas aktuaalset valupunkti oma isikliku eluga ja luua sellest kunsti. Pean ka väga oluliseks esile tõsta K.R. julgust oma eraelu valupunktist laiemale avalikkusele kirjutamist ja kunstikeeles väljendamist. Feministina leian ka, et antud magistritöö vääriks laiemat kajastust. Leian, et Kadi Reintamm ei vajanud üleliia palju juhendamist, pigem ära kuulamist ja julgustamist. Lisaks konseptuaalsele aspektile tooksin välja ka kunstniku suurepärase akvarellismi tehnika valdamise.

Reintamme valdavaks meetodiks on meediumiteüleline lähenemine (akvarellist ready-made installatsioonini). Reintamme tööd on see iseloomustanud ka tema varasema näituse praktika jooksul. K.R. magistritöö kujutab endast meediumiteülest väga isiklikku installatiivset kunstiteost, millega kaasneb seda toetav teoreetiline uurimus.

K.R. magistritöö teoreetiline kui ka praktiline osa on olnud pikaajaline eneserefleksiooni ja üldisema ühiskonna ja emarolli uurimise protsess, mille käigus on valminud tööd erinevates meediumites.

Magistritöö kirjalikus osas on K.R. osavalt kombineerinud väga isikliku ühiskonnas teravalt kajastuvate probleemidega üldisemalt.

Olles ise ka kunstnik ja kahe väikelapse ema, samastun väga paljude nüansside ja probleemidega, mis emadusega kaasnevad ja pean oluliseks nende teemade laialdasemat kajastumist ka Eesti kunstimaastikul.

Leian juhendajana, et antud magistrandi ja magistritöö tugevus seisneb selle väljakasvamises autori aastatepikkuse praktika (enese)analüüsist, kombineerides erinevaid feministlikke praktikaid ja tuues välja ühiskonna valupunkte. Leian, et K.R. on süvitsi lähenenud emarolli probleemsetele tahkudele ja ilmajäetusele üldisemalt ja laiemalt ühiskondlikus mudelis, kasutades palju erinevaid viiteid nii ilu-, kui ka ajakirjandusest ja ka

filosoofiast. Ühtlasi loodan, et kunstnik Reintamm on antud magistritööd osanud ka osavalt ära kasutada eneseteraapiana ja miks ka mitte laiema ühiskondliku teraapiana.

Minna Hint

Kunstnik, dokumentalist, aktivist, kahe lapse ema.

Kasutatud kirjandus

Douglas, Mary. (1966) Puhtus ja oht. Mõistete „rüvetus“ ja „tabu“ analüüs. Tlk. Triinu pakk. Tallinna ülikooli kirjastus, 2015

Mark W. Scala “Chaos and awe”, painting for the 21st introduction, The MIT Press,

Rorty, Richard. (1989) Sattumuslikkus, Iroonia ja Solidaarus“ tlk. Märt Väljataga, vagabund 1999

Kõnnussaar, Tiia. Kaose ja korra piiril. Kasvatusest ja haridusest, Isiklikult. Tartu Ülikooli eetikakeskus, EKSA, 2018

Kristeva, Julia. Stabat Mater. Duke University Press, 1985

Svendsen, Lars F. H. Igavuse filosoofia. Tallinna Ülikooli kirjastus, 2002

Sloterdijk, Peter. Foams: Spheres Volume III: Plural Spherology. The MIT Press, 2016

Artiklid

Agrest, D. Arhitektuur väljastpoolt: keha, loogika ja sugu, Ehituskunst, Eesti Kunstiakadeemia, 2013 (viimati vaadatud 27.07)

Anniste, A. Elu mõtet kolides: hargmaised eestlased ja ilmajäta varjud. Vikerkaar, 08/2016 (viimati vaadatud 18.07)

Miller, D.: Getting THINGS Right: Motherhood and Material Culture. Studies in the Maternal, 3(2), 2011 (viimati vaadatud 15.07)

Miller, Claire. Cain. The motherhood Penalty vs. The Fatherhood Bonus, The New York Times 06/09/2014 (viimati vaadatud 6.08)

Krznaric, R. “*Six Habits of Highly Empathic People*”

A.Sark „Üksilduse kummalised teed | Mis on üksildus ja kuidas sellega toime tulla?“ Delfi, 08/10/2019 (viimati vaadatud 20.07)

Ehelaid, Pressmann. Tüdrukud, kes pole tüliks. Feministeerium, 2019

Pakosta, L. Miks palgalõhe väheneb, ERR, 24.07.2019

Muud Allikad

Saali, K. Koppel, M, Ma tunnen end oma peres nii üksikuna. Peresaade, Vikerraadio

25.04.2019 (kuulatud 01.08.20)

Georg Pelisaar paneeldiskussioonis konverentsil „Teistmoodi tulevik“ Tallinn, 07.11.19

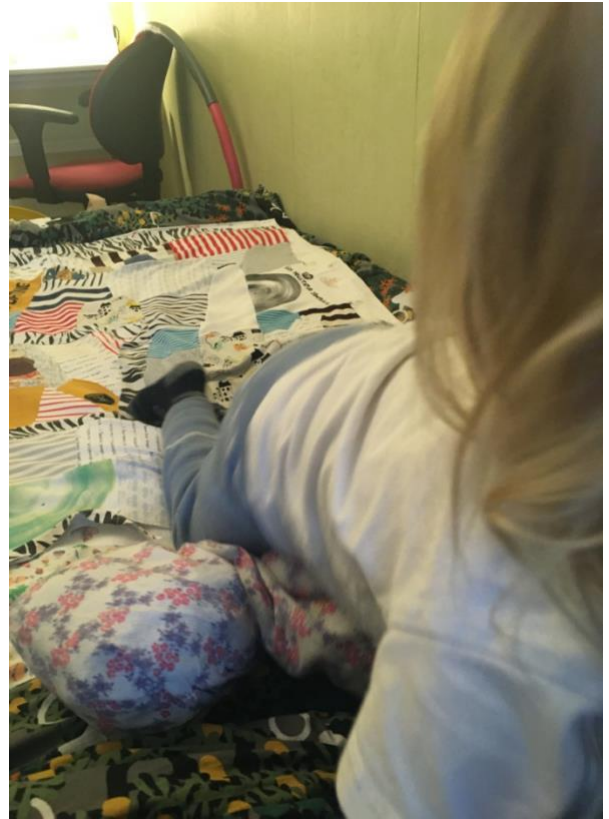
<https://blog.stat.ee/2019/12/02/mida-edukam-mees-seda-rohkem-lapsi/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Maurice_Merleau-Ponty

<https://www.stat.ee/pressiteade-2020-074>

<https://blog.stat.ee/2020/05/13/rahvastiku-vananemine-ei-lase-rahvaarvu-kasvust-roomutunda/>

Loomingulise projekti dokumentatsioon

Jäädvustued plekiteki loomisest kodus

2020

Lisa 3 „Ephemerata“

Vent Space projektiruum

02/2020

Üksikud lähemalt

CV

KADI REINTAMM

sündinud 1990 Moskvas

elab ja töötab Tallinnas

ketsu@artun.ee; kadi.reintamm@gmail.com +37256948373

Haridus

2017–... Eesti Kunstiakadeemia, Kaasaegne kunst, MA

2009–2015 Eesti Kunstiakadeemia, vabade kunstide teaduskond, graafika, BA

2011–2012 Universidad Politecnica de Valencia, vabad kunstid, Valencia

2006–2009 Tallinna Järveotsa Gümnaasium, kunsti süvaõpe

1997–2006 Tallinna Järveotsa Gümnaasium, inglise keel

Isikunäitused

2020 Ephemerata, koos Sophia Bazalgette ja Milly Yenckeniga, Vent Space, Tallinn

Grupinäitused

2018 Tallinna XVII Graafikatriennali noortenäitus Sfäärid (2.osa), Kultuurikatla koridoriklubi, Tallinn. Kuraatorid: Eve Kask, Oliver Laas

2018 Tallinna XVII Graafikatriennali noortenäitus Sfäärid (1.osa), EKA galerii, Tallinn. Kuraatorid: Eve Kask, Oliver Laas

2018 Nurga taha kaduv koer tegutseb nurgataguses edasi, Kanuti Gildi pühavaimu saal, Tallinn. Kuraator: Saskia Lillepuu

2018 System & Error, EKKM, Tallinn. Kuraator: Francisco Martinez

2015 The Sky is falling, Printmaking IN Endla Teater, Pärnu

2011–2012 Travelling ART. Valencia, Hispaania; Lisbon, Portugal; Rooma, Itaalia 2011 Nägu Ikka. Galerii Metropol, Tallinn

2011 Kuldaeg. Toompea Lossi kunstisaal, Tallinn. Kuraator Urmas Viik

2011 Kuldaeg. IN-graafika, Pärnu. Kuraator Urmas Viik

2011 Loesje tunnelis. Tallinna XV Graafikartriennaal For Love not Money. Vabaduse väljaku tunnel, Tallinn

2010 Mütoloogiliste olendite anatoomia. Lihula Mõis, Läänemaa. Kuraator Maiu Rõõmus

2010 Valgusküla. Valgusfestival, Rotermanni kvartal, Tallinn. Kuraator Kirke Kangro

Erialane töökogemus

2019–... Ventspace projektiruum, 2019/2020 programmikordinaator, vabatahtlik

2012 Format SFF Foundation, Elements of Art, filmiprodutsent

Workshop

2015 Katlamaja Art Fest, Printmaking collage mural workshop, juhendaja Maurice Abelman

2013 Jutland Art Academy, Piracy Project, juhendajad Andrea Francke ja Brett Bloom

2011 Tamse baas, Doings or Not, Laura Toots ja Laura Kuusk eestvedamisel

Performance

2013 TSOON. Koostöös rühmitusega "Not now I am busy" Ladyfest. Draakoni Galerii, Tallinn
2012 PROTEST koostöös Gluklya'ga (FNO) Peterburi, Venemaa

2012 TSOON. Koostöös rühmitusega "Not now I am busy" Just Kids / Noorus on ilus aeg. Galerii Noorus, Tartu

Preemiad

2011 Rooma Biennali kunsti võistluse tunnustus Enigma ühingult „Travelling art“ animatsiooni eest